

← Muzeum Karkonoskie v Jeleniej Górze
14. 4. 2014 – v den stého výročí svého otevření

Sto let budovy Krkonošského muzea v Jelení Hoře

Začneme malým kvízem: zkusíte odhadnout, kolik muzeí v širší oblasti Krkonoš má budovu, která byla postavena právě jen pro muzejní účely, tedy pro uchování a prezentaci muzejních sbírek? Možná budete překvapeni – jedině! Nebudeme-li počítat Klenotnici v Nové Pace (to už je výrazné Podkrkonoší, přikřížené s Českým rájem), pak onou jedinou čistokrevnou muzejní stavbou je hlavní budova Krkonošského muzea v polské Jelení Hoře. Můžete namítnout, že to také nejsou Krkonoše, ale Jelenohorská kotlina. Jenže toto dolnoslezské město ležící v široké kotlině pod horami bylo vždy automaticky vnímáno jako zázemí hor. A uvědomíte-li si, jak se ono muzeum jmenuje, pak už opravdu není co řešit.

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze – tak zní současný oficiální název muzejní instituce, působící pod strmým severním svahem pohoří od konce 19. století. Vznikla tedy ve stejném období jako Krkonošské muzeum ve Vrchlabí (to bylo založeno již r. 1883), a co víc, i stejným způsobem – jako důsledek rozvíjející se činnosti horského spolku. V případě polského (v době založení pochopitelně pruského) muzea šlo o *Riesengebirgsverein* (dál jen RGV) – Krkonošský spolek, založený roku 1880 po vzoru alpských spolků. V roce 1883 začala vznikat spolková knihovna, od roku 1888 byly shromažďovány i sbírky, spojené s historií, kulturou, uměním a řemesly ze širšího okolí Jelení Hory, Krkonoš a Jizerských hor. Správcem sbírek (a později ředitelem muzea) byl od samého začátku Hugo Seydel, který se zásadním způsobem zasloužil o rozšiřování sbírkového fondu i o kvalitu sbírek. Tyto sbírky, ač byly uloženy nebo vystavovány postupně v několika různých pronajatých prostorách, byly od počátku nazývány *Riesengebirgsvereinmuseum*, tedy Muzeum Krkonošského spolku. Sbírkových předmětů přibývalo, RGV měl širokou členskou základnu (tvořenou zhusta movitými občany), a tak se představitelé spolku rozhodli pro stavbu vlastního muzea.

Zhotovení projektu na stavbu muzea bylo zadáno vratislavskému architektovi Carlu Grosse- rovi, stavební práce byly zahájeny v červnu 1912, od podzimu r. 1913 již byly do nové budovy instalovány expozice, terén v okolí muzea byl s přestávkami upravován až do roku 1926. Slavnostní ote-

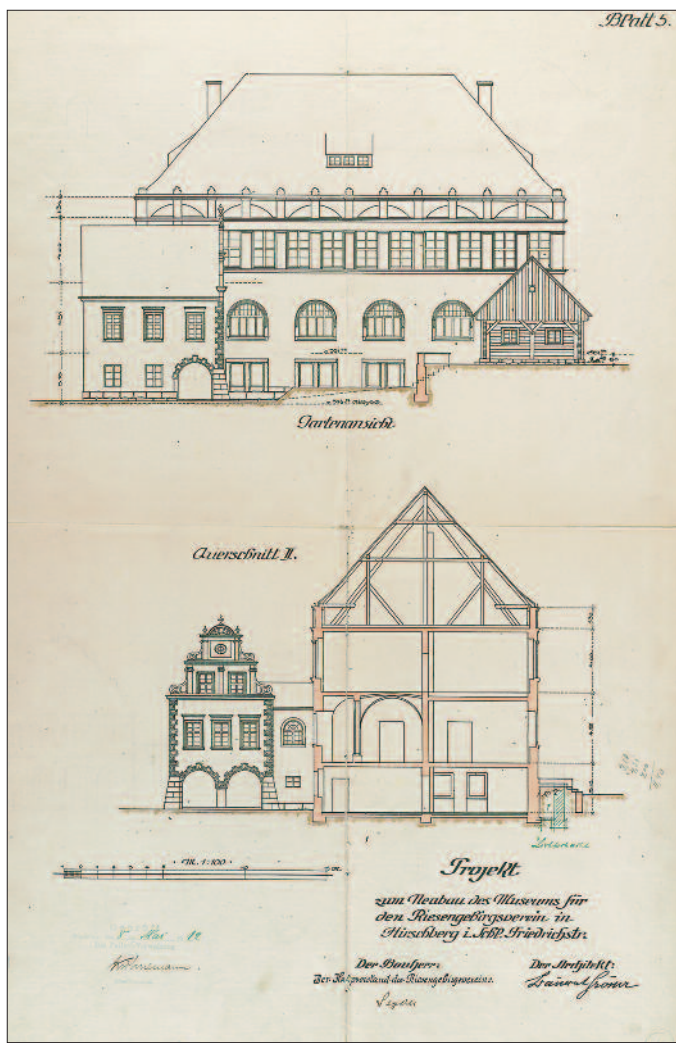

Vratislavský architekt Carl Grosser, autor projektu na stavbu muzea Krkonošského spolku

→ Zadní trakt muzea s přístavkami a boční řez na původním Grosserově projektu

vení Muzea Krkonošského spolku se uskutečnilo 14. dubna 1914.

Vše ale neprobíhalo tak hladce, jak by z předchozích vět vyplývalo. První veřejné uvedení myšlenky na pořízení stálého místa pro sbírky muzea RGV najdeme v rozsáhlém článku Hugo Seydela ve spolkovém časopisu *Der Wanderer im Riesengebirge* z března roku 1909. Seydel po konzultacích s řediteli vratislavských muzeí i s využitím zkušeností z Německa a Rakouska formuloval podmínky, jaké by měla splňovat budova určená pro regionální muzeum. V první fázi hledal již stojící objekt, který by mohl být potřebám muzea přizpůsoben – nic vhodného ale nakonec nenašel. Po poradě se starostou města (a zároveň funkcionářem RGV) A. Hartungem vybrali pozemek o rozloze 40 arů na konci dnešní ulice Jana Matejky, tehdy Kaiser-Wilhelm-Straße, který pak město spolku darovalo, spolu s dotací 16 tisíc marek na stavbu. První projekt (v podobě předměstské vily s věžičkou) vypracoval městský stavební rada Kühnemann, po tvrdé kritice veřejností byl vybrán další architekt – Drescher z Berlína. Také jeho dva návrhy z července a října 1911 neprošly, především pro finanční náročnost. Seydel proto vzápětí oslovil vratislavského architekta Carla Grossera, rodáka z krkonošských Kowar. Ten přislíbil projekt zhotovit zdarma, zahrnul do něj také Seydelův nápad, přičlenit k hlavní budově ještě dvě přístavby v podobě horské chalupy a měšťanského domu.

Slavnostní otevření muzea 14. 4. 1914 Pověšiměte si jiné uspořádání vstupu do budovy

Část původní etnografické expozice v 1. patře muzea

Nastalý problém s nutností rozšíření parcely severním směrem, kde pozemky vlastnil stavitel Lange, byly vyřešeny diplomaticky: RGV bylo umožněno pozemky odkoupit s podmínkou, že muzeum bude stavět firma Langeho syna. Stalo se tak, projekt byl 30. prosince 1911 schválen i předsednictvem spolku. Co chybělo, to byl dostatek financí na stavbu. Spolek uspořádal rozsáhlou sbírku, důležité dárce objížděl sám H. Seydel (prostředky na krkonošskou chalupu nakonec věnoval hrabě Schaffgotsch); nakonec se podařilo shromáždit 65 000 marek. Stavební práce započaly 3. června 1912, nečekané komplikace (odstranění skal, nutnost drenáží) nastaly hned při stavbě základů z janovické žuly, pak ale stavba rostla rychle – již v listopadu téhož roku byla pod střechou, v zimě pokračovaly práce uvnitř, muzeum bylo už tehdy vybaveno např. nízkotlakým parním vytápěním, na jaře byly provedeny nástěnné malby podle projektu berlínského malíře, profesora Oetekera. Od jara 1913 rostly také přístavby – zděný kupecký dům podle vzoru dvou jelenohorských měšťanských *kamenic* a roubená chalupa z podkrkonošské vsi. Ta byla stvořena složením více vzorů a vybavena typickým nábytkem a vybavením,

včetně kachlových kamen a tkalcovského stavu. Při vybavování prostorů nábytkem a vitrínami dostávaly práci přednostně místní firmy.

Celou zimu 1913/14 pomáhali členové jelenohorské skupiny RGV při přenášení exponátů do nové budovy a sály byly postupně zařizovány podle Seydelových plánů. Jedinou v době otevření nedokončenou částí prací byla zahrada přiléhající k muzeu. Architekt Grosser s ní počítal jako s organickou součástí muzea. Hlavní práce při zřizování zahrady provedla firma jelenohorského zahradního architekta Rudolfa Sussmanna, do zahrady byly nasázeny horské rostliny, později tu vznikla pečlivě vedená krkonošská bylinková zahrada. Náklady na zbudování muzea nakonec dosáhly částky vyšší, než byl původní rozpočet – 125 tisíc marek.

Slavnostní otevření nového Krkonošského muzea bylo stanoveno na 14. dubna 1914, přesně v 11.30 hodin, pro pozvané však byla budova otevřena k nahlédnutí už od desáté hodiny. Slavnostní setkání s pozvanými hosty – především s dárci a osobami, které se nějak přičinily o vznik muzea – se pak uskutečnilo odpoledne ve velkém sále nedalekého Domu umění a spolků (dnes Divadlo C. Norwida). Večer pak bylo muzeum otevřené pro členy místních skupin RGV. V prvních měsících bylo muzeum otevřené v neděli mezi 11 a 12.30 hod. zdarma, v úterý a čtvrtky (zpočátku i v soboty) bylo otevřeno od 10 do 12 hodin; členové Krkonošského spolku a jejich rodiny měli vstup zdarma. Muzeum mělo tu smůlu, že bylo otevřeno pouhé tři měsíce před vypuknutím 1. světové války. Tento fakt samozřejmě silně ovlivnil jeho návštěvnost v prvních letech působnosti.

Muzeum prošlo za století existence několikaletými změnami názvů (*Riesengebirgsvereinmuseum* /v praxi též zkráceně *Riesengebirgsmuseum*/, *Sudeten Museum des Riesengebirgsverein Sudetenmuseum RGV*, od roku 1945 pak *Muzeum Miejskie, Muzeum Regionalne, Muzeum Okręgowo* a nakonec dnešní *Muzeum Karkonoskie*). Současné Krkonošské muzeum v Jelení Hoře, které v posledních letech prošlo významnou rekonstrukcí – včetně přístavby nové budovy – a obnovou

expozic (viz K+JH č. 3/2013) a které stále víc spolupracuje se svým stejnojmenným českým partnerem z Vrchlabí, nemohlo letošní velké výročí zřízení stálého sídla přejít bez náležitých připomínek.

Oslavy sta let od otevření muzejní budovy se uskutečnily přesně ve výroční den, 14. dubna 2014. Nebyla to akce malá – na prezenční listině hostů se objevilo 500 jmen především z Polska, ale také z Německa a Čech, vydána byla kniha o 140 stranách *100 lat Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze* a také příležitostně polsko-německé noviny, pochopitelně se stejným námětem.

Součástí programu oslav byla vědecká konference, na které zazněla řada příspěvků k historii muzea i regionu, otevřena byla velká výroční výstava *My Jeleniogórzanie* (*My Jelenohořané*), odhalen byl pamětní kámen u vstupu do muzejního areálu, provedena byla společná fotografie před budovou muzea, probíhaly dílny pro děti i dospělé, bylo předváděno foukání a broušení skla...

Ředitelka muzea paní Gabriela Zawila upřímně poděkovala snad všem spolupracujícím institucím a jednotlivcům, minulým i současným spolupracovníkům a spolu s muzeem se také sama se dvěma kolegy dočkala jednoho z nejvyšších možných ocenění v oblasti kultury. Krkonošské muzeum totiž obdrželo od polského ministra kultury a národního dědictví B. Zdrojewského zlatou medaili *Za zásluhy o kulturu Gloria Artis*. Paní ředitelka, konzervátorka Anna Gul a vedoucí pobočky na hradu Bolkové pan Adam Łaciuk pak byli dekorováni toutéž medailí stříbrnou. Mnozí hosté (mezi nimi i představitelé stále fungujícího německého Krkonošského spolku z místních skupin ze Zhořelce a Mnichova) věnovali muzeu krásné dary – cenné historické předměty původem z Krkonoše, které obohata už tak rozsáhlé sbírky Krkonošského muzea.

Nezbývá než dodat: zajedte do Jelení Hory. Tamní *Muzeum Karkonoskie*, sídlící v právě stoleté budově, rozhodně stojí za zhlédnutí.

Jiří Dvořák

Odhalení pamětního kamene, jehož autorem je Zbigniew Frączkiewicz. Vlevo vedle kamene stojí ředitelka muzea paní Gabriela Zawila, vpravo starosta Jelení Hory Marcin Zawila